

<<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1669-18>> (Accessed 15 November 2020). (in Ukrainian).

O. Sokolov

Z. Knysh

CONTENT OF CIVIL AND LEGAL PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS

It has been proved that the protection of the rights of internally displaced persons is to provide such persons with a set of guarantees regarding the possibility of ownership and realization of their rights, as well as the possibility of protecting them, in case of their violation. In this regard, the legal protection of property rights and provision of the possibility of its implementation are considered at different levels: international and legal, national and local. The author has grounded the statement on the need to allocate two areas of protection of property rights of internally displaced persons: national and international. It has been concluded that the protection of property rights of internally displaced persons is carried out in two ways: public (as an element of the general system of ensuring law and order) and private (as a mean of the mechanism for providing and protecting the rights and legitimate interests of a person).

The content of civil and legal protection of property rights of internally displaced persons has been determined in the article; and propositions for improving the legislation in the field of protecting property rights of these persons have been formulated.

It has been indicated that the mechanism of civil and legal protection of property rights of internally displaced persons includes: development of theoretical principles of its construction; development and vindication of the integrity of draft regulations; harmonization of legislation that regulates property relations with the participation of internally displaced persons with international law; timely introduction of amendments and alterations to the current legislation in accordance with the undertaken obligations; creation of an appropriate infrastructure to ensure the effectiveness of legislation; educational work to promote the provisions of the legislation and the need of its compliance; prophylactic work to prevent the current legislation, legal rights and interests of the subjects of property rights; timely consideration of cases on violation of their rights, decision-making and their implementation.

Key words: *internally displaced persons, rights of internally displaced persons, property rights, civil law preservation, court, heir, protection.*

Стаття надійшла до редакції 25.09.2020 р.

УДК 347.998.8

Г.Є. Тихомирова

В.І. Темирова-Хмикіна

Є.С. В'юшкова

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ СУДІВ В УКРАЇНІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Статтю присвячено проблемі відсутності екологічних судів в Україні.

Останнім часом в розвинутих зарубіжних країнах існують тенденції до створення спеціалізованих судів і трибуналів щодо розгляду екологічних справ та вжиття заходів щодо полегшення доступу до правосуддя для громадян. Кожна країна має свою специфіку, пов'язану з її правовою системою та місцем, яке відводиться в ній правовій охороні навколишнього середовища.

Встановлено, що у сучасний період широко визнаним є положення про існування трьох моделей екологічних судів. Проаналізовано існуючі моделі екологічних судів на прикладі зарубіжних країн. Окреслено переваги та недоліки відповідних моделей, а також звернено увагу на необхідність застосування корисного зарубіжного досвіду для створення цього інституту.

Визначено компетенцію та юрисдикцію екологічних судів та наголошено на важливості введення окремої категорії справ, а саме екологічних справ. Охарактеризовано практичне значення екологічного суду та його позитивні здобутки на прикладі зарубіжних країн.

Запропоновано етапи впровадження екологічних судів. Доведено необхідність проведення реформування судової системи в обмежених у часі рамках.

Підкреслено важливість категорії «екологічне правосуддя» для національної правової системи, а тому розглянуто відповідне поняття крізь призму загального дослідження. Доведено, що ефективна стратегія реалізації норм екологічного права має спиратися на баланс законодавчої, виконавчої та судової влади.

Наголошено, що основними перевагами спеціалізованих екологічних судів є експертність судочинства, залучення суспільства та широке поле для використання медіації.

Обґрунтовано тенденції до постійного збільшення кількості екологічних судів у світі, які демонструють ефективність і життєздатність спеціалізованого екологічного правосуддя.

Ключові слова: екологічне правосуддя, екологічний суд, зарубіжна судова система, земельний суд, судова спеціалізація, юрисдикція екологічних судів.

DOI 10.34079/2226-3047-2020-11-20-40-48

Постановка проблеми. Створення належного механізму еколого-правового регулювання є одним із найбільш актуальних завдань, що стоять нині на порядку денному держав.

Для більшості країн світу незалежно від рівня їхнього економічного розвитку характерними є усвідомлення глобальних екологічних загроз та ризиків. Як наслідок, у національних правових системах та міжнародному праві сформувалися й відокремилися комплекси норм, спрямованих на забезпечення оптимального балансу у взаємодії людини і природи.

Застосування заходів юридичної відповідальності за екологічні правопорушення, припинення діяльності, шкідливої для довкілля, забезпечення екологічних прав людини та безпеки довкілля великою мірою залежить від діяльності судів кожної країни і належного доступу до правосуддя. Необхідно зазначити, що проблематика екологічного правосуддя майже не розглядалась українськими науковцями, і його поняття відсутнє в українському законодавстві, а тому існує необхідність у застосування багаторічного зарубіжного досвіду, що і зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своїх наукових працях дослідженню проблеми відсутності екологічних судів у національній системі та впровадженню корисного досвіду зарубіжних країн приділяли увагу такі зарубіжні науковці та судді, як

В.М. Завгородня, А. Чикильдина, Н. Anker, L. De Geyter, X. Delgrange, L. Lavrysen, A. Nilsson та інші.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз зарубіжного досвіду створення та діяльності екологічних судів та визначення перспективності розвитку їх в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні у світі, з огляду на специфіку вирішення справ, пов'язаних із застосуванням природоохоронних норм, спостерігається тенденція до створення спеціалізованих екологічних судів та виокремлення спеціалізованих структур, так званих «зелених лав» у судах загальної юрисдикції. За дослідженням Програми ООН з охорони навколишнього середовища, станом на 2019 рік, у світі налічувалося понад 1200 природоохоронних судів і трибуналів національного і регіонального рівнів у 44 країнах. Показово, що більшість таких судів створено вже в ХХІ столітті. Різноманітні форми та моделі екологічного правосуддя представлені, зокрема, в Австрії, Австралії, Бразилії, Великій Британії, Данії, Індії, Канаді, Китаї, Новій Зеландії, Пакистані, США, Таїланді, Швеції та ін. Крім того, ще близько 20 країн нині обговорюють питання організаційного відокремлення екологічного правосуддя в рамках національних судових систем і планують створити такі суди найближчим часом (Pring and Pring, 2016, p.3).

Для українських правознавців подібна практика поки що може видатися непридатною для застосування у вітчизняних реаліях, однак для вирішення питання про те, чи мають екологічні суди перспективи в Україні, потрібно мати уявлення про світовий досвід у цій сфері.

Аналіз зарубіжного законодавства та практики розгляду екологічних справ дає можливість виділити три моделі здійснення екологічного правосуддя.

Перша модель передбачає розгляд екологічних справ судами загальної юрисдикції. Вона поширена переважно в європейських країнах романо-германської правової групи, де окремі суди, що займаються питаннями навколишнього середовища, є скоріше винятком. Як правило, екологічні справи розглядаються в традиційній процесуальній формі та не виділяються окремо. Залежно від особливостей конкретної справи їх розглядають, відповідно, цивільні, кримінальні, адміністративні або конституційні суди (Завгородня та Кравець, 2018, с.72).

Зазначимо, що такі тенденції присутні і в Україні. На наш погляд це зумовлено сталими традиціями правосуддя та недосконалим, не пристосованим до нині існуючих реалій, законодавством.

Друга модель здійснення екологічного правосуддя спирається на внутрішню спеціалізацію судових органів, що передбачає створення «зелених судів» без формальної зміни структури судової системи. Такий підхід використовується в деяких європейських країнах та окремих штатах США. Так, земельний та екологічний суд Нового Південного Уельсу був створений ще у 1980 році на підставі однойменного закону (An Act to constitute the Land and Environment Court and to make provision with respect to its jurisdiction, 1979). Він, на думку багатьох науковців є першим екологічним судом у світі, а також є частиною судової системи штату, самостійним і незалежним у прийнятті рішень і працює, переважно, як суд першої інстанції.

Рішення цього Суду можуть переглядатися в порядку цивільного або кримінального провадження апеляційними судами, а також Верховним Судом Нового Південного Уельсу. До складу суду входить 6 суддів і 21 науково-технічний експерт-комісар. Суд має виключні і комплексні повноваження в сфері охорони довкілля, землекористування, забудови, питаннях планування і проектів розвитку.

Компетенція суду включає 8 категорій справ:

1) справи щодо охорони довкілля;

- 2) справи щодо житлової та комплексної забудови;
- 3) спори щодо захисту і ліквідації зелених насаджень;
- 4) земельні спори;
- 5) цивільні екологічні спори;
- 6) кримінальні екологічні справи;
- 7) оскарження вироків у справах про екологічні злочини, винесених місцевими судами;
- 8) питання щодо видобування корисних копалин (гірниче судочинство) (Завгородня та Кравець, 2018, с.73).

Необхідно зауважити, що земельний та екологічний суди володіють виключною юрисдикцією, тобто жоден інший судовий орган не може здійснювати правосуддя у вказаних категоріях справ.

Під час дослідження світового досвіду функціонування земельного суду, Чикільдіна А. зазначає, що така різноманітність сфери компетенції суду дозволяє назвати його природоохоронним судовим органом, який створили за принципом «єдине вікно» для правосуддя в сфері охорони довкілля, планування і вирішення земельних спорів (Чикільдіна, 2014).

Серед позитивних досягнень, що знаходять відображення у практиці суду, слід відзначити:

- створення реєстру екологічних правопорушень, який дає суддям швидкий доступ до статистичної та аналітичної інформації; підвищення кваліфікації суддівського складу та відповідність їх підготовки сучасності;
- запровадження «Multi-Court» – сервіс, який надає заявникам доступ до послуг, що пов'язані з вирішенням спорів, ведення заявника впродовж усього досудового та судового процесу (медіація, арбітраж, попередня оцінка тощо);
- інноваційні підходи до надання і оцінки експертних висновків (експерти не залучаються сторонами, а входять до складу суду та підзвітні йому);
- спрямованість на реституційну дію правосуддя, в якій дві сторони спільними зусиллями приймають участь у процесі відновлення порушеного стану довкілля та попередження повторного заподіяння екологічної шкоди (Pring and Pring, 2016, p.21).

В окремих європейських країнах певний ступінь спеціалізації у галузі екологічного права забезпечують адміністративні суди, до компетенції яких належить більшість спорів між громадянами і державою у сфері охорони довкілля і використання природних ресурсів. Так, у Фламандському регіоні Бельгії, де існує система адміністративних судів з різною спеціалізацією, створено суди, які розглядають справи у сфері планування, містобудування та охорони довкілля.

У системі адміністративних судів Данії існує єдина Природоохоронно-екологічна комісія (трибунал). Трибунал має досить специфічний статус: з одного боку, він організаційно є частиною Міністерства навколишнього середовища Данії, з іншого, діє незалежно і не підпорядковується вказівкам міністра. Він розглядає апеляції на екологічно значущі рішення адміністративних органів. Позивачами виступають переважно індивідууми та неурядові організації природоохоронного спрямування. Зацікавлені в оскарженні адміністративних рішень особи мають можливість вибору між судами загальної юрисдикції та адміністративною системою апеляції і, як правило, обирають другий варіант через його простоту і відносно невисокі судові витрати (Access to justice in environmental matters – Denmark, 2016).

Залежно від типу справ Трибунал має дві так звані «конфігурації» або палати, що передбачають різний склад суду. Перша конфігурація включає винятково професійних суддів (голова, двоє суддів Верховного суду і сім членів палати, що призначаються

парламентом) і розглядає переважно справи, що стосуються планування, природокористування і загальних питань охорони довкілля. Друга – експертна конфігурація існує для розгляду специфічних питань, пов'язаних із забрудненням довкілля, токсичними відходами тощо. Вона включає голову (професійний суддя) і кількох експертів у відповідній сфері (зазвичай від 2 до 4). У необхідних випадках конфігурації об'єднуються в одну палату, допускається також передача справ з палати суддів до палати експертів і навпаки (Nilsson and Tegner Anker, 2010, с.113).

Також цікавий досвід, на наш погляд, має Індія. Так, в Індії в 1990-х – 2000-х рр. був прийнятий цілий ряд законів, що регламентують питання юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. У 1991 році був прийнятий Закон про страхування цивільної відповідальності, який передбачає відшкодування збитку жертвам подій з небезпечними речовинами. У 2010 році був створений Державний зелений трибунал для розгляду всіх справ, пов'язаних з навколишнім середовищем (Завгородня та Кравець, 2018, с.73).

Аналізуючи природоохоронне законодавство Індії, що регулює охорону навколишнього середовища в індустріальних парках, треба додати, що законодавство Індії ділить промислові проекти на різні типи і вимагає, щоб підприємства одного і того ж характеру були поміщені в одному і тому ж індустріальному парку для економії витрат на обробку відходів. Оскільки відходи цих заводів представляються схожими один на іншого, системи обробки відходів розроблені спеціально для кожного типу відходів. Важливо також відмітити, що норми законодавства Індії вимагають, щоб кожен індустріальний парк повинен будуватися на основі електричного навантаження на довкілля. Отже, обмежений загальний обсяг викидів проектів, розташованих в індустріальних парках.

З метою уникнення нерівності, законодавство Індії дозволяє індустріальним паркам ділити загальний обсяг викидів на частини і виставляти на аукціон «сертифікат на викиди». Під час експлуатації, власник промислових проектів в індустріальних парках має право купувати, продавати ці «сертифікати на викиди». Таке регулювання гарантує, що індустріальні парки не стануть джерелом забруднення навколишньої території і мотивують проекти для здійснення скорочення відходів з метою зниження витрат.

Третя модель екологічного правосуддя заснована на утворенні інноваційних екологічних судів (або трибуналів) – спеціалізованих судів, що займаються лише екологічними справами. Модель поширена в країнах Азії, Океанії, Латинської Америки, однак, успішні приклади функціонування спеціалізованих екологічних судів існують і в європейських країнах (Австрія, Швеція).

Розглянемо функціонування екологічного правосуддя Швеції, яке вважається показовим. З моменту прийняття Екологічного кодексу 1999 року (The Swedish Environmental Code (Ds 2000:61), 2000) країна має спеціальну систему екологічних судів, які нині називаються земельні та екологічні суди. Створено п'ять місцевих земельних та екологічних судів і земельний та екологічний апеляційні суди. Ці суди є частиною загальної судової системи.

Земельним та екологічним судам підвідомчі справи про оскарження адміністративних рішень місцевих і регіональних органів влади, цивільні справи, які стосуються земельних і природоохоронних питань, включаючи вимоги про відшкодування екологічної шкоди.

Кримінальні справи не належать до юрисдикції цієї гілки судової системи. Земельні та екологічні суди вирішують питання, що вимагають наукової і технологічної оцінки, експертизи, що виходить за рамки правової сфери. Тому, окрім юристів,

суддями є екологічні експерти. За загальним правилом, при вирішенні справ склад суду включає одного професійного суддю-юриста, одного спеціаліста з охорони довкілля (технічний суддя) і двох експертів-членів (рядових суддів).

У разі спору між державними органами і бізнес-структурами, сторони призначають рядових суддів (по одному з кожної сторони), але більшість справ розглядається лише двома суддями – професійним і технічним. Усі члени суду мають рівні голоси, але якщо вони поділились порівну головуючий суддя має вирішальний голос.

Юрисдикція земельних і екологічних судів охоплює оскарження всіх видів рішень, ухвалених відповідно до Екологічного кодексу, питання планування і забудови, земельні спори, а також спори, пов'язані з функціонуванням об'єктів підвищеної екологічної небезпеки. Судові процедури є доволі складними і мають різний характер, залежно від категорії справи, але загалом узгоджуються з положеннями Кодексу про судоустрій і поєднують в собі риси цивільного та адміністративного судочинства (*Access to justice in environmental matters – Sweden, 2018*).

Земельний та екологічний апеляційний суд є останньою інстанцією в тих випадках, коли оскаржується первісне рішення місцевих або регіональних органів влади. Якщо земельний та екологічний суд розглядав справу по першій інстанції, то, у разі якщо справа представляє великий інтерес, Верховний Суд Швеції приймає її до розгляду в останній інстанції.

Як зазначається в огляді ЮНЕП, апеляційне слухання з екологічних питань у Швеції більше схоже на загальні збори. Часто судові засідання проходить у залі засідань, і свідчення приймаються в неофіційній обстановці конференції. Іноді суд виїжджає на місце, де розташований предмет спору. Учасникам процесу і людям, що живуть поруч, наприклад, з екологічно небезпечним об'єктом дозволено подавати коментарі до суду.

Суд може зажадати коментарів по справі від відповідальних місцевих, регіональних і центральних органів, а також незалежних науково-технічних організацій (*Pring and Pring, 2016, p.27*).

Загалом у Швеції земельні та екологічні суди користуються високим авторитетом і рівнем довіри, відзначаються відкритістю, прозорістю і демократичністю роботи.

Австрійська система, заснована на спеціалізації екологічних судів, включає Незалежний екологічний сенат у складі 10 суддів, проте його юрисдикція обмежується справами, що стосуються оцінки впливу на навколишнє середовище (*Lavtysen and De Geyter, 2004, p.7*).

Отже, зазвичай спеціалізовані екологічні суди мають певні переваги: швидкість судового процесу, ефективність, підготовленість і спеціалізація суддів, а також присутність технічних експертів, чий процесуальний статус суттєво відрізняється від звичного нам процесуального статусу експерта в судовому провадженні.

Отже, для впровадження в Україні екологічних судів, на наш погляд, його було б доцільно розділити на три етапи:

Перший етап – передбачає спеціалізовану підготовку суддів, які були б компетентні відносно сфер специфікації. Такі судді повинні будуть розпочати свою діяльність в судах загальної юрисдикції на рівних правах, але до їх компетенції будуть віднесені відповідні екологічні спори. Дане нововведення носило б позитивний характер, так як було б зменшене навантаження на інших суддів.

Окрім того вирішення проблемних питань зі сфери впливу відповідних екологічних служб перейшло б в компетенцію екологічних судів, що в свою чергу підвищило статус України як демократичної держави. Підготовка відносно специфікації

суддів підвищить рівень самого правосуддя, так як кожен із суддів є спеціалістом відповідної сфери.

Другий етап – створення «Зелених лав». Доцільно на даному етапі було б передбачити окрім покладання обов'язку екологічного правосуддя, також обов'язок виділення ресурсів. Дане розширення компетенції зумовило б часткове уникнення корупційних сфер як на місцевому рівні, так і в загальнодержавному масштабі.

Третій етап – створення системи спеціалізованих екологічних судів. В третьому етапі, враховуючи досвід створення Зеленого трибуналу Індії, із урахуванням першого етапу створення інституту спеціалізованих екологічних суддів та низки експертних служб доцільним є створення трирівневої системи уже сформованих екологічних судів.

Крім того, доцільним буде створення Вищого екологічного суду.

Кожен із етапів запропонованої моделі програми по створенню екологічних судів повинен мати чітко регламентований часовий період, щоб уникнути затягування даного процесу, протиправного використання прогалин у зв'язку з ще нереалізованою системою екологічних судів. А також неперервне втілення кожного етапу дозволить не створювати ілюзію комплексних позитивних змін в сфері екологічного та природоохоронного законодавства.

Висновки. Отже, вищенаведені приклади запровадження екологічного правосуддя в зарубіжних країнах, а також тенденції до постійного збільшення кількості екологічних судів у світі, на наш погляд, переконливо демонструють ефективність і життєздатність спеціалізованого екологічного правосуддя.

На нашу думку, основними перевагами таких судів є експертність судочинства, залучення громадськості та широке поле для використання медіації. Впровадження та становлення в Україні екологічних судів є необхідним, з огляду як на низку проблем, наявних у вітчизняному екологічному законодавстві та правозастосовній діяльності, так і на прогресивні світові тенденції.

Бібліографічний список

- Завгородня, В.М. та Кравець, Я.В., 2018. Екологічні суди: зарубіжний досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*, 4, с.70-74. Доступно: <http://www.lsej.org.ua/4_2018/19.pdf> (Дата звернення 18 вересня 2020).
- Чикильдина, А.Ю., 2014. Земельные суды: зарубежный опыт. *Политика, государство и право*, 2. Доступно за: <<http://politika.snauka.ru/2014/02/1245>> (Дата обращения 18 сентября 2020).
- Access to justice in environmental matters – Denmark, 2016. *The European e-Justice Portal*. [online] Available at: <https://e-justice.europa.eu/content_access_to_justice_in_environmental_matters-300-dk-maximizeMS-en.do?member=1> (Accessed 18 September 2020).
- Access to justice in environmental matters – Sweden, 2018. *The European e-Justice Portal*. [online] Available at: <https://e-justice.europa.eu/content_access_to_justice_in_environmental_matters-300-seen.do?member=1#:~:text=Constitutional%20provisions%20on%20environmental%20interests,kinds%20of%20deprivation%20of%20freedom> (Accessed 18 September 2020).
- An Act to constitute the Land and Environment Court and to make provision with respect to its jurisdiction, 1979. *Land and Environment Court Act. Australia (NSW)*, 204, Sec. 20(2). Available at:

- <<https://legislation.nsw.gov.au/view/whole/html/inforce/current/act-1979-204>>
(Accessed 18 September 2020).
- Lavrysen, L. and De Geyter, L., 2004. Summary Report. Organization of the courts and tribunals and prosecution policy in the area of environmental crime. *EU Forum des juges de l'environnement*. Available at:
<<https://www.eufje.org/images/docConf/hag2004/CR3%20hag2004.pdf>> (Accessed 18 September 2020).
- Nilsson, A. and Tegner Anker, H., 2010. The Role of Courts in Environmental Law – Nordic Perspectives. *Journal of Court Innovation*, 3(1), pp.111-120.
- Pring, G. and Pring, C., 2016. Environmental Courts & Tribunals: A Guide for Policy Makers. *United Nations Environment Programme*. [online] Available at :
<<https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/10001/environmental-courts-tribunals.pdf>> (Accessed 18 September 2020).
- The Swedish Environmental Code (Ds 2000:61), 2000. *Government Offices of Sweden*. Available at:
<<https://www.government.se/contentassets/be5e4d4ebdb4499f8d6365720ae68724/the-swedish-environmental-code-ds-200061>> (Accessed 18 September 2020).

References

- Access to justice in environmental matters – Sweden, 2018. *The European e-Justice Portal*. [online] Available at:
<https://e-justice.europa.eu/content_access_to_justice_in_environmental_matters-300-seen.do?member=1#:~:text=Constitutional%20provisions%20on%20environmental%20interests,kinds%20of%20deprivation%20of%20freedom> (Accessed 18 September 2020).
- Access to justice in environmental matters – Denmark, 2016. *The European e-Justice Portal*. [online] Available at:
<https://e-justice.europa.eu/content_access_to_justice_in_environmental_matters-300-dk-maximizeMS-en.do?member=1> (Accessed 18 September 2020).
- An Act to constitute the Land and Environment Court and to make provision with respect to its jurisdiction, 1979. *Land and Environment Court Act. Australia (NSW)*, 204, Sec. 20(2). Available at: <<https://legislation.nsw.gov.au/view/whole/html/inforce/current/act-1979-204>> (Accessed 18 September 2020).
- Chikildina, A.Yu., 2014. Zyemyelnyye sudy: zarubyezhnyy opyt [Land courts: foreign experience]. *Politics, State and Law*, 2. Available at:
<<http://politika.snauka.ru/2014/02/1245>> (Accessed 18 September 2020). (in Russian).
- Lavrysen, L. and De Geyter, L., 2004. Summary Report. Organization of the courts and tribunals and prosecution policy in the area of environmental crime. *EU Forum des juges de l'environnement*. [online] Available at:
<<https://www.eufje.org/images/docConf/hag2004/CR3%20hag2004.pdf>> (Accessed 18 September 2020).
- Nilsson, A. and Tegner Anker, H., 2010. The Role of Courts in Environmental Law – Nordic Perspectives. *Journal of Court Innovation*, 3(1), pp.111-120.
- Pring, G. and Pring, C., 2016. Environmental Courts & Tribunals: A Guide for Policy Makers. *United Nations Environment Programme*. [online] Available at : <<https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/10001/environmental-courts-tribunals.pdf>> (Accessed 18 September 2020).

The Swedish Environmental Code (Ds 2000:61), 2000. *Government Offices of Sweden*. Available at: <<https://www.government.se/contentassets/be5e4d4ebdb4499f8d6365720ae68724/the-swedish-environmental-code-ds-200061>> (Accessed 18 September 2020).

Zavhorodnia, V.M. and Kravets, Ya.V., 2018. Ekologichni sudy: zarubizhnyi dosvid [Environmental courts: foreign practices]. *Juridical scientific and electronic journal*, 4, pp.70-74. Available at: <http://www.lsej.org.ua/4_2018/19.pdf> (Accessed 18 September 2020). (in Russian).

G. Tykhomyrova
V. Temyrova-Khmykina
Y. Viushkova

IMPLEMENTATION OF ENVIRONMENTAL COURTS IN UKRAINE: FOREIGN EXPERIENCE

The article is devoted to the problem of lack of ecological courts in Ukraine.

Recently, in the developed foreign countries, there is a tendency to establish specialized courts and tribunals to consider environmental cases and take measures to facilitate access to justice for citizens. Each country has its own specifics related to its legal system and the place given to it in the legal protection of the environment.

It is established that in the modern period the provision on existence of three models of ecological courts is widely recognized. The existing models of ecological courts on the example of foreign countries are analyzed. The advantages and disadvantages of the relevant models are outlined, and attention is drawn to the need to use useful foreign experience to create this institute.

The competence and jurisdiction of environmental courts are defined and the importance of introducing a separate category of cases, namely environmental cases, is emphasized. The practical significance of the ecological court and its positive achievements on the example of foreign countries are described.

Stages of introduction of ecological courts are offered. The necessity of reforming the judicial system within a limited time frame has been proved.

The importance of the category of "environmental justice" for the national legal system is emphasized, and therefore the relevant concept is considered through the prism of a general study. It is proved that an effective strategy for the implementation of environmental law should be based on the balance of legislative, executive and judicial powers.

It is emphasized that the main advantages of specialized environmental courts are the expertise of the judiciary, public involvement and a wide field for the use of mediation.

The tendencies to a constant increase in the number of environmental courts in the world, which demonstrate the efficiency and viability of specialized environmental justice, are substantiated.

Key words: *ecological court, land court, judicial specialization, land court, foreign judicial system, ecological justice, jurisdiction of ecological courts.*

Стаття надійшла до редакції 28.09.2020 р.